

MÜZİK EĞİTİMİNDE ‘YAPILANDIRMACI SORULAR’

Cahit AKSU¹

ÖZET

Örgün temel müzik eğitimi süreçlerinde kullandığımız yapılandırma temelli öğretim programlarının kazanımlarını gerçekleştirmede, etkinlikler kadar bu etkinlikleri çevreleyen sorular da çok önemlidir. Bu araştırmanın amacı, yapılandırmacı müzik eğitiminde soru oluşturma, soru sorma, soru sorulma vb. etkinliklerin ve bu soruların düzeylerinin (düşük bilişsel düzey, yüksek bilişsel düzey) önemini ortaya koymaktır. Araştırma betimsel bir araştırma olup belgesel taramalardan ‘Genel Tarama’ yöntemi ile ele alınmıştır. Araştırma sonucunda; bilginin yapılandırılmasına zemin hazırlayan düşünme eyleminin sorularla aktif hale geldiği, öğretmenlerin etkinliklerle ilerleyen ders sürecini sorularla diri tutmaya çalışması gerektiği, ancak soru oluşturma ve sorma etkinliklerinin özellikle öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Müzik eğitiminde bir çalgıyı çalıyor olma, bir şarkıyı söylüyor olma veya müzikal öğrenmeleri amaçlayan bir etkinliği yapıyor olma, her ne kadar ‘yaparak öğrenme’, ‘aktivite temelli’ öğrenme veya ‘uygulamalı öğrenme’ kavramlarını yansıtsa da tek başına böyle bir görüntü, öğrenmenin kesinlikle oluşacağına teminatı olmaz. Öğrenme için sorgulama, işbirliği grupları ve problem çözme gibi daha derin yaklaşımların bir arada işe koşulması gerekir. Bu soruların; cevapları ‘evet’ veya ‘hayır’ olan sorulardan ziyade, Bloom’un bilişsel alan taksonomisindeki özellikle uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamağındaki yüksek bilişsel düzey soruları olması gerektiği ve ‘soru’ kavramı içinde ‘soru sorma temelli’, ‘sorgulama temelli’ ve ‘soru-cevap temelli’ yaklaşımların birbirlerinden farklı olduğunun öğretmenler tarafından bilinmesi gerektiği sonucu çıkmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında uygulanmakta olan ilköğretim müzik öğretim programından seçilen bazı kazanımlar için Bloom’un bilişsel alan taksonomisi paralelinde çeşitli örnek sorular oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: müzik eğitimi, yapılandırmacılık, soru sorma

¹Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği ABD., Trabzon, cahitaksu(at)ktu.edu.tr

'CONSTRUCTIVIST QUESTIONS' IN MUSIC EDUCATION

ABSTRACT

In utilization of gains of constructivism based education programs used in formal basic music education processes questions surrounding these events are also very important as much as events. The purpose of this research is to put forward importance of formation of questions, asking question, being asked question etc. activities and level of such questions in constructivist music education (low cognitive level, high cognitive level). The research is a descriptive study and General Survey method is used among documentary research. At the end of research; it has been found that thinking activity preparing ground for construction of information becomes active with the questions, teachers are required to keep course process progressing with events alive with questions but creation of question and asking question events should be carried out especially by students. Though playing an instrument in music education, singing a song or doing an activity aimed at musical learning reflect 'learning by doing', 'activity-based' learning or 'practical learning' concepts such learning alone cannot guarantee performance of learning. Deeper approach such as inquiry for learning, collaboration groups and problem-solving should be used in combination. It is concluded it should be known by teachers that instead of such questions with answers of 'yes' or 'no' questions should be high cognitive level questions as defined in application, analysis, synthesis and evaluation steps in Bloom's cognitive area taxonomy and "question asking based," "questioning based" and "question-answer based" approaches are different from each other. Also some selected questions were created for some gains selected within primary education music education program within our study in parallel to Bloom's cognitive domain taxonomy.

Keywords: music education, constructivism, questioning

Giriş

Yapılandırmacılıkla ilgili literatürün altında, bilginin yapılandırılmasını gerçekleştiren ‘düşünme’ eylemine motive olmanın, önemine vurgu yapılmaktadır. Bireyin düşünmeye başlamasını sağlayan en etkili araç ‘soru’ kavramı ve bu kavram etrafında şekillenen etkinliklerdir. (soru oluşturmak, soru sormak, soru sorulmak vd.)

İnsan doğumundan ölümüne kadar, sorularla kuşatılmış bir çevrede, sorulara cevap bulmaya dayalı bir hayat sürer. Çocukluktan itibaren zihnimizi meşgul eden; ‘sen kimsin?’, ‘bu nedir?’, ‘niye böyle?’, ‘nasıl oluyor?’ ve yetişkinliğe doğru; ‘ben kimim?’, ‘amacım ne?’, ‘ne yapıyorum?’ ve yaşlılıkta da genellikle; ‘ne zaman?’ ‘nasıl?’ ve ‘nerede?’ etrafında yoğunlaşan sorular ve soruların cevapları ile öğrenir ve eğitiliriz. Bilinçli bir yaşam bizleri bu soruların cevaplarını bulmaya zorlar. Bu soruları bazen zorunluluktan ama çoğu zaman isteyerek sorarız ve onlara istekli bir şekilde cevaplar ararız.

Düşünme etkinliğini tetiklediği ve düşünme yöntemleri ile düşünme becerilerini geliştirdiği için ‘soru sorma’ etkinliği eğitim süreçleri içinde çok önemli bir rol oynar. Sorular özellikle; ‘Soru Sorma (Questioning)’, ‘Soru-Cevap (Question and Answer Teaching Method)’ ve ‘Sorgulama Temelli (Inquiry-Based)’ şeklindeki kavramlarla ifade edilen ‘öğretim yöntemleri’ ve ‘öğretim yaklaşımları’ olarak etkin biçimde kullanılmaktadırlar.

Yapılandırmacılığın (Constructivism) öğrenmenin doğası ile ilgili iki temel varsayımı vardır. Birincisi; ‘Bilgi, birey bilişi tarafından etkin şekilde biçimlendirilir, edilgen bir şekilde dış dünyadan alınmaz’ ve ikincisi de; ‘Öğrenme, birisinin zihnindeki dünyadan bağımsız bir keşif süreci değil, onun zihinsel dünyasını düzenlemeye dönük bir uyarılma sürecidir’ (Matthews, 1992’den Akt. Şimşek, 2004).

Öğrenenler çevreleri ile etkileşime girdiklerinde, mevcut bilişsel yapılarına uyan fikirleri benimser veya özümserler ve önceden bildikleri yapılara uymayan fikirleri de değiştirirler veya düzenlerler (Scott, 2011).

Bruner’in keşfederek öğrenme teorisi; kendileri için keşfedecekleri şeyi en iyi bireylerin kendilerinin bildiğine dayanır (Bruner 1961’den Akt. Scott, 2011).

Semenderoğlu ve Aydın (2014) Özellikle son yıllarda, yapılandırmacı öğretim yaklaşımı temelli, öğrenciyi öğrenme merkezine alan yeni öğretim yaklaşımları uygulanmakta olduğunu ve bunların öğrenme üzerine olumlu etkilerinin tespit edildiğini ilgili çalışmalara atıf yaparak belirtmektedirler.

Öğrencinin, öğrenme-öğretme sürecinde sorumluluk alması gerektiğini esas alan bu yaklaşım, okul ortamında gerçekleştirilecek öğrenmelerin öğrenci-merkezli olmasını ister ve bu yönde çaba gösterir. Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerle iletişim biçimi önemlidir. Öğrencilere “Evet”, “Hayır” yanıtı verip yorum yapmaktan kaçınacağı sorular yerine, “Bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?”, “Neden böyle düşünüyorsunuz?”, “Nasıl bu sonuca

vardınız?” gibi sorular yöneltilir (Alkove ve McCarty, 1992’den Akt. Gömleksiz ve Elaldı, 2011).

Tüm düşünceler en az bir soruya odaklanır. O halde öğrenme sürecinde anahtar soruları sormak önem taşımaktadır. Tüm eleştirel düşünenler, aynı zamanda iyi soru soranlardır. İyi soru sormayı öğrendikçe, konular daha güzel anlaşılacaktır (Paul ve Elder, 2001’den Akt. Doğanay, 2006).

Yapılandırmacı Müzik Eğitiminde Soruların Yeri

Yapılandırmacı yaklaşımda ‘sorular’ çok önemlidir. Brown; ‘Öğretmen’in rolü öğretici olmaktan çok öğretimi kolaylaştırıcı olmaya doğru başlamışken en son değişim ‘kolaylaştırılmış ve desteklenmiş sorgulama’ ya doğru olmaktadır’ (2005) der. Brown devamla Soloway’ın; öğrenci deneyimlerinden üretilmiş *otantik sorulara yönelik sorgulama*’nın şimdilerde öğretim için merkez strateji olduğunu belirttiğini söyler (Soloway, 2003’ten Akt. Brown, 2005).

Scott (2011) bu konuda; ‘*Soru sorma süreci ile öğrenciler kendi eleştirirlerini olurlar, performanslarının analizlerinde aktif katılımcı olurlar ve kendi bilgi ve becerilerini geliştirmeye nasıl devam edecekleri ile ilgili süreci yönetenler olurlar. Öğretmenler öğrencilerin ihtiyacı olduğunda direkt komutlarla ve daha gelişmiş öğrenmeleri sağlayacak provokatif sorular sorarak bu süreci kolaylaştırırlar*’ demektedir.

Basitçe ‘yaparak öğrenme’ olarak vurgulanan yaklaşım, yapılandırmacı öğrenmenin oluşması için yeterli değildir. Bunun için, işbirlikli ortamı sağlamak, sorgulama yapmak ve problem çözüme tekniklerini kullanarak öğrenciyi eski ve yeni arasındaki bağlantıyı kurmaya teşvik etmeyi gerektiren daha derin bir yaklaşım gerekir (Webster, 2011).

Çağdaş eğitimde öğrenci; kendisine aktarılanları absorbe eden, aktarılanla yetinen ya da sorulara yalnızca cevap veren değil; sorular soran, ilişkilendirmeler yapan, düşünceler üreten; böylelikle duygu, düşünce ve deneyimleri ile süreci etkileyen kişidir (Morgan ve Saxton, 1994’ten Akt. ’ten Akt. Yeşil, 2010).

Öğrenme-öğretme sürecinde soru soran kişi esas alındığında, öğretmen ve öğrenci soruları olmak üzere iki tür sorudan bahsedilebilir. Soru sorma temelli öğrenme; öğretmen sorularına değil öğrenci sorularına dayalı bir öğrenmeyi esas alır. Öğrencilerin kendileri sorular üretip yine kendileri cevaplar üretmeye çalışırlar. Bu nedenle, öğretmen merkezli bir görünüm arz eden geleneksel soru-cevap yönteminden farklılaşmaktadır. Öğretmen ise, süreci başlatmak ve amaçlar doğrultusunda yönetmekle görevlidir. Kısaca soru sorma temelli öğrenme, öğrencilerin; soru sorma yoluyla düşünme, düşünceleri örgütleme, yeni düşünceler üretme, bilgi ve düşüncelerini yansıtmaya imkanını buldukları, öğrenme odaklı bir yaklaşımdır (Yeşil, 2010).

Scott (2006); müzik öğrencilerinin yaparak öğrendikleri için aktivite temelli müzik öğretimini bizzat yapılandırmacı olarak etiketlenmenin yanlış olduğunu belirterek,

yapılandırmacı müzik eğitiminde derinlemesine yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini vurgular. Derinlemesine yaklaşımları da; soru sorma, işbirliği grupları oluşturma, problem çözme ve öğretimi planlama başlıklarında inceleyen Scott, “Soru Sorma - Questioning” yaklaşımını şu cümlelerle açıklar.

“Yapılandırmacı bir öğrenme çevresinde öğrenciler sorgulamacıdırlar. Onlar öğrendiklerini yansıtırlar, yanlış öğrendiklerini fark ederler ve daha derin öğrenme durumlarını anlamalarına yardım edecek sorular sorarlar. Soru bulucular olarak öğrenciler müzikal kararlar verirlerken kendi bilgi ve düşüncelerine başvururlar. Öğretmen karşılıklı saygıya dayanan bir iklimin içinde sorular üreten gençlerden oluşan sınıf atmosferini destekleyerek bu davranışı kolaylaştırır. Grup üyeleri, grup tarafından yönetilen tüm yasal soruları kabul eder ve topluluğun tüm üyeleri yeni fikir ve görüşlere açıktır. Kolaylaştırıcılar olarak öğretmenler öğrencileri sorular sormaya davet eder ve onlar fikirlerini açıklarken sabırla bekler. Öğrenci soruları sınıf için değerli bir katkı olarak kabul edilir ve dersin kesilmesi olarak görülmez (2006).

Böylece kendi sorularını sordurarak öğrencilerin müzikal düşünceleri sorgulanır ve onların müzisyenlik gelişimleri daha gelişkin düzeylere ulaşır.

Yukarıda görüldüğü gibi soru sorma etkinliği yoğun şekilde öğrenci tarafından gerçekleştirilmekte ve öğretmen bu süreci etkin ve diri tutmaya çalışmaktadır. Bunun için gerektiğinde kendi sorularını da devreye sokarak sürecin sıkıştığı noktalarda öğrenciyi yönlendirmektedir.

Kassner ise; müzik eğitiminde ‘öğretmen soruları’ni temele alan çalışmasında, öğretmen’in ulusal müzik standartlarını oluşturmak için hangi soruları, ne şekilde sorması gerektiğini analiz etmiş ve 9 ulusal standardın her birine göre ayrı soru yapıları örneklendirmiştir. Örneğin 1., 2. ve 7. standartlar için; “Bu pasaj nasıl iyileştirilebilir?”, “Bu parçayı daha duygulu çalmak/söylemek için ne yapabiliriz?” ve “46. ölçüde neyi yanlış yaptığını analiz edebilir misin?” gibi. Kassner’e göre öğrenciler, Müzik Eğitimi Ulusal Standartlarına (bkz. <http://music.ed.nafme.org/about/quick-facts/>) sorularla ulaşabilirler ve bunun yanı sıra sorular; sınıf yönetimi, öğrenci motivasyonu ve istedik davranışın kazandırılması açısından önemli araçlardır (1998).

İster öğretmen tarafından isterse öğrenci tarafından sorulsun, bilgiyi yapılandıran bir müzik dersi sorularla çevrilidir.

Yapılandırmacı Müzik Eğitiminde Soru Düzeyleri

Büyükalan; son 20 yıldır öğretmenlerin sordukları soruların bilişsel düzeyini sınıflandırmak için geliştirilen pek çok sistem olduğunu, bunların içinde Bloom’un eğitim amaçları taksonomisinin, içerik seçiminde kullanılmasının yanı sıra, öğretmenlerin soru desenlemesinde de kullanıldığını belirtmektedir. Büyükalan; Bloom’un Bilgi, Kavrama, Uygulama, Analiz, Sentez ve Değerlendirme basamaklarından oluşan sınıflandırması ekseninde yürütülen bazı bilimsel çalışmaları incelemiştir. Araştırmacıların soru düzeylerini

Yüksek Bilişsel Düzey ve Düşük Bilişsel Düzey olarak kurguladıklarını, düşük bilişsel düzey sorularının; bilgi ve kavrama basamağındakiler, yüksek bilişsel düzey sorularının da uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamağındaki sorular olarak değerlendirildiğini ve ezbere dayanan ‘bilgi’ basamağında soruların daha çok kullanıldığını oysa taksonominin tüm aşamaları ile ilgili soruların sorulması gerektiğini tespit etmiştir (2007).

Scott (2011); *‘Uygulamalı etkinliklere dahil olan öğrenciler uğraşı halindedirler. Ancak tek başına uğraşı yeterli değildir. Öğrenme, uygulamalı eğitim ortamının garantili bir çıktısı değildir’* derken; bir başka çalışmasında Scott; *‘öğrenciler yaparak öğrendikleri için müzik eğitimi yapılandırmacı temelleri yansıtmaz. Bu, denebilir ki sözde-yapılandırmacılığın bir biçimidir: Yüzeysel bir yaklaşımla bu, öğretmen merkezli etkinlik temelli yapılandırmacı bir öğrenme ortamının görüntüsünü verir’* (2006:21) demektedir.

Scott (2011); ‘müzik öğretmenlerinin öğretici olma ve kolaylaştırıcı olma rolleri arasındaki dengeyi kurabilmelerinin bir yolunun, öğrenciler için bir dizi ‘soru’ oluşturmak olduğunu belirterek;

‘Müzik eğitimcileri genellikle yalnızca bir doğru cevabın bulunduğu sorulara odaklanırlar. (örneğin Sakura parçasının en tiz notası hangisidir? gibi). Bu soru tipleri bir tartışmayı başlatmak veya tartışmayı kolaylaştırmak yerine öğrencilerin öğrenmelerini göstermeyi sağlar. Öğretmen doğru cevabı alır ve bir diğer soruya geçer. Bunun aksine yapılandırmacı bir yaklaşımda öğrenciler; yoruma dayalılık gerektiren (örneğin; “9. ve 10. ölçülerdeki creshendo’nun etkisi nasıl oldu?”, “Creshendo’daki performansımızı nasıl geliştirebiliriz?”) şeklindeki soruları cevaplarken müzik bilgilerini ve müzik yapma becerilerini yansıtmaya zorlanır’ der.

Kassner tarafından yapılan ‘Soru Sorma Zekasının Geliştirilmesi’ isimli çalışmada; müzik öğretmenleri ile yapılan uygulamalar sonucunda, özellikle yüksek bilişsel düzeydeki soruların müzik eğitimi alan öğrenciler üzerinde kritik, bağımsız ve yaratıcı müzik düşüncesini geliştirdiği belirtilmiştir (Kassner, 1998’den Akt. Büyükalın, 2007:26).

Yeşil (2010:127) çalışmasında soru sorma uygulamalarını şekillendiren ve soruların etkililiği üzerinde belirleyici unsurlarla ilgili ilkelerin belirlenmesinde daha çok öğretmen sorularının esas alındığını, öğrencilerin soru sorma davranışlarında ise genel olarak bir ilke ya da kural belirlemeye gidilmediğini, ancak öğretmenlerin süreçteki etkinliğinin dikkate alınarak, öğrenme öğretme sürecinde öğrenci sorularından da daha verimli biçimde yararlanılabilmesine dönük ilkelerin de belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren-örneklem, verilerin toplanması ve analizi gibi yöntem bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Betimsel bir araştırmadır ve belgesel taramalardan ‘Genel Tarama’ Tekniği ile yürütülmüştür. Betimsel Araştırmalar; olayı olduğu gibi araştıran ve ele alınan olayların ve durumların ayrıntılı bir biçimde araştırıldığı ve onların daha önceki olaylar ve durumlarla ilişkilerinin incelenerek, “Ne” olduklarının betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2009:59). Belgesel Tarama; var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamadır. Bir belgesel tarama tekniği olan ‘Genel Tarama’ ise araştırmacının araştırdığı konuda incelediği, okuduğu, çalışmasına aktardığı literatür taramasını içerir (Cemaloğlu, 2009:154).

Evren-Örneklem

Bu araştırma müzik eğitiminde yapılandırmacılık temalı çalışmaların yansıdığı alanyazının incelenmesine dayandığı için, araştırmanın evreni, bu alanda yayınlanmış alanyazın, örnekleme ise olasılık temelli olmayan örnekleme ile seçilmiş alanyazındır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri birincil olarak dünyada yaygın olarak kullanılan fakat müzik eğitimindeki uygulamaları hakkında yeterince çalışma yapılmamış olan yapılandırmacılık yaklaşımı ekseninde ‘müzik eğitiminin yapılandırılması’ içerikli yabancı yayınlardan elde edilmiştir. İkincil veriler ise konu ile ilgili diğer alanyazının taranması ile elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın kapsamını oluşturan ‘müzik eğitiminde yapılandırmacılık’ ve ‘müzik eğitiminde yapılandırmacı sorular’ içerikli alanyazın üzerinde içerik analizleri yapılmıştır. İçerik Analizi; yazılı ve sözlü materyallerin sistemli bir şekilde analiz edilerek, sözel olmayan dokümanı nicel verilere dönüştürmektir (Balci, 1997:230). Bu kapsamda ilgili alanyazın üzerinde yorumlamalar, örnek uyarlamalar ve örnek etkinliklerin analizleri ile veriler analiz edilerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında, öğrenciyi düşünmeye, araştırmaya, sorgulamaya yönelten sorular, amaçlanan kazanımın; niteliğini, niceliğini ve kalıcılığını arttıracak potansiyele sahiptir. Literatürdeki ‘Soru sorma’ ile ilgili ilkelerin belirlendiği çalışmalar, yoğun şekilde öğretmen sorularına odaklı olsa da, arzu edilen yaklaşım; sorgulama işinin temelde öğrenci tarafından gerçekleştirilmesi ve öğretmenin de bu süreci etkin ve diri tutmaya çalışmasıdır. Öğretmenler, gerektiğinde kendi provokatif sorularını devreye sokarak sürecin sıkıştığı noktalarda öğrencileri soru oluşturmaya ve karşılıklı sorularla bilgilerini netleştirmeye ve

geniştirmeye çalışmalıdır. Ancak ister öğretmen tarafından isterse öğrenci tarafından sorulsun, bilgiyi yapılandıran bir müzik dersi sorularla çevrili olmalıdır.

Müzik eğitiminde bir çalgıyı çalıyor olmak, bir şarkıyı söylüyor olmak veya müzikal öğrenmeleri amaçlayan bir etkinliği yapıyor olmak, 'yaparak öğrenme', 'aktivite temelli' öğrenme veya 'uygulamalı öğrenme' kavramlarını yansıtıyor olsa da, tek başına böyle bir görüntü, öğrenmenin kesinlikle oluşacağını teminatı olmaz. Öğrenme için sorgulama, işbirliği grupları ve problem çözme gibi daha derin yaklaşımların bir arada işe koşulması gerekir. Bu yaklaşımlar içinde sorgulama temelli öğrenme, öğretmen ve öğrenci soruları ile çevrili bir müzikal çevreyi öngörür.

Sorular özellikle; 'Soru-Cevap (Question and Answer Teaching Method)', 'Soru Sorma (Questioning)' ve 'Sorgulama Temelli (Inquiry-Based)' şeklindeki kavramlarla ifade edilen 'öğretim yöntemleri' ve 'öğretim yaklaşımları' olarak etkin biçimde kullanılmalıdır. 'Soru-Cevap (Question and Answer Teaching Method)' daha çok öğretmenin sorduğu sorulara öğrencilerin cevap vermesini ifade eden ve daha öğretmen merkezli bir yaklaşımı yansıtırken; 'Soru Sorma Temelli (Questioning)' öğrenme tekniği veya yaklaşımı; öğretmen sorularına değil, etkinlikler esnasında oluşan ve öğrencilerin birbirlerine sordukları öğrenci sorularına dayalı bir öğrenmeyi esas alır. Öğrencilerin kendileri sorular üretip yine kendileri cevaplar bulmaya çalışırlar. 'Sorgulama Temelli (Inquiry-Based)' öğrenme tekniği veya yaklaşımı ise daha çok öğrencilerin öğrendiklerini yansıtırken (müzik eğitiminde örneğin bir enstrüman çalma veya şarkı söyleme performansı esnasında ve sonrasında) nelerin eksik veya yanlış olduğunu fark etmelerine ve bu eksik ve yanlışın düzeltilmesi için kendilerine hangi soruları sormaları gerektiğine dayanır. Öğrenciler bu süreçte yoğun şekilde incelemeci, analizci ve değerlendirmeci olurlar. Bu kapsamda da soru bulucu ve birbirlerine soru sorucu olarak faaliyet gösterirler.

Bloom'un bilişsel alan eğitim amaçları taksonomisi; sıklıkla soruların düzeyi açısından da kullanılmaktadır. Bloom'un Bilgi, Kavrama, Uygulama, Analiz, Sentez ve Değerlendirme basamaklarından oluşan sınıflandırması ekseninde, düşük bilişsel düzey sorularının; bilgi ve kavrama basamağındakiler, yüksek bilişsel düzey sorularının da uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamağındaki sorular olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. Bu eksende daha çok ezbere dayanan ve 'evet' veya 'hayır' şeklinde kapanan cevapları olan 'bilgi' basamağındaki sorular yerine öğrencilerin yaratıcılığını, düşünme, eleştirme ve değerlendirme potansiyelini zorlayan yüksek bilişsel düzey sorularının da sorulması gerekmektedir.

Bu çalışmada, müzik eğitiminde yapılandırmacı soruların niteliklerinin nasıl olması gerektiğine dönük soru örneklerinin oluşturulması, çalışmanın bulgularını da

ifade edeceğinden, bu bölümde Türkiye’de uygulamada olan İlköğretim 1-8 Müzik Öğretim Programı’ndaki (M.E.B. 2006) kazanımlar için Bloom’un bilişsel alan taksonomisi ekseninde hem düşük bilişsel düzey hem de yüksek bilişsel düzey örnek soruları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Buna benzer bir çalışmada Kassner (1998); ‘İyi seçilmiş sorularla müzik öğretiminin düzeyi yükseltilemez mi?’ isimli makalesinde öğretmenlere önerdiği soruları, Birleşik Devletler’in 9 tane Müzik Eğitimi Ulusal Standardını oluşturmaya dönük olarak dizayn etmiştir. Bilindiği üzere ‘İlköğretim 1-8 Müzik Öğretim Programı’nda sırasıyla; ‘A- Dinleme-Söyleme-Çalma’, ‘B- Müziksel Algı ve Bilgilenme’, ‘C- Müziksel Yaratıcılık’ ve ‘D- Müzik Kültürü’ olmak üzere 4 temel öğrenme alanı mevcuttur (M.E.B. 2006).

Buradan hareketle aşağıda farklı sınıf düzeylerinden dört öğrenme alanını da kapsayan kazanımlarla ilgili, dersin çeşitli aşamaları için (ders öncesi hazırlık, ders esnasında veya ders sonu - çünkü yapılandırmacı yaklaşımda dersin başlangıcı veya bitişi net değildir) sorulabilecek bazı örnek sorular şu şekilde sorulabilir.

Örnek 1.

İlköğretim 4. Sınıf

Öğrenme Alanı: A- Dinleme-Söyleme-Çalma

Kazanım: A.5 Atatürk’ü Anlatan Şarkı ve Marşları Anlamına Uygun Seslendirir.

Bilgi Basamağında Soru Örneği:

Atatürk’ü anlatan şarkı ve marşlardan bildiklerinizi sıralayınız.

Kavrama Basamağında Soru Örneği:

‘Atatürk Çocukları’ isimli şarkının ana fikrini açıklayınız

Uygulama Basamağında Soru Örneği:

Atatürk’ü anlatan şarkı ve marşları, müzik sınıfınızın ‘Atatürk Köşesi’ panosunda nota kağıtları ve Atatürk resimleri ile tanıtınız.

Analiz Basamağında Soru Örneği:

Atatürk’ü anlatan şarkı ve marşların sözlerinde Atatürk’ün hangi özelliklerinin vurgulandığını analiz ediniz.

Sentez Basamağında Soru Örneği:

Atatürk'ü anlatacak bir şarkı veya marş için şarkı sözü yazın.

Değerlendirme Basamağında Soru Örneği:

Müzik derslerinde Atatürk'ü anlatan şarkı ve marşların ağırlığı ne olmalıdır?, Niçin?

Örnek 2.

İlköğretim 6. Sınıf

Öğrenme Alanı: B- Müziksel Algı ve Bilgilenme

Kazanım: B.1 Temel Müzik Yazı ve İşaretlerini Kullanır. (Do Dizisi)

Bilgi Basamağında Soru Örneği:

Do dizisi'ndeki sesleri çıkıcı olarak sıralayınız.

Kavrama Basamağında Soru Örneği:

Buna göre Do dizisi ile Mi dizisi arasındaki temel farklılığı belirtiniz.

Uygulama Basamağında Soru Örneği:

Kitabınızdaki şarkı-türkü notalarına bakarak do dizisinden farklı dizide yazılmış şarkı-türküleri gösteriniz.

Analiz Basamağında Soru Örneği:

Ergenlik dönemi çocuk sesleri olarak bizler, niçin belli dizilerde yazılmış şarkı-türküleri söylemeliyiz.

Sentez Basamağında Soru Örneği:

Piyanoda tekrarlayabildiğiniz en kalın ve en ince sesleri tespit ederek hangi dizilerde yazılmış eserleri okuyabileceğinizi keşfedin.

Değerlendirme Basamağında Soru Örneği:

Bence 'rahat şarkı söyleme' ile, söylenen şarkının dizisi arasında paralel bir ilişki vardır. Şarkı söylediğimiz ses dizileri hakkında yeterli bilgi sahibi olduğumuza inanıyor musunuz?

Örnek 3.

İlköğretim 7. Sınıf

Öğrenme Alanı: C- Müziksel Yaratıcılık

Kazanım: C.1 Kendi Oluşturduğu Ezgileri Seslendirir.

Bilgi Basamağında Soru Örneği:

'Beste' ve 'Besteci' kavramlarını tanımlayınız.

Kavrama Basamağında Soru Örneği:

Kitabınızda verilen notaları inceleyerek ABA formundaki bestelere örnek veriniz.

Uygulama Basamağında Soru Örneği:

Sizlerin oluşturduğu ezgilerden tahtaya yazdıklarımı çalgınızla çalınız.

Analiz Basamağında Soru Örneği:

Bestenizdeki mesajı hangi müzikal unsurlarla destekliyorsunuz.

Sentez Basamağında Soru Örneği:

Bestenizi, hız ve gürlük terimleri açısından farklı bir yapıda yeniden düzenleyiniz.

Değerlendirme Basamağında Soru Örneği:

Müzik dersinde öğrendiğiniz şarkı-türkü-marşların sizin müzik beğeninize hitap etme düzeyini değerlendiriniz.

Örnek 4.

İlköğretim 8. Sınıf

Öğrenme Alanı: D- Müzik Kültürü

Kazanım: D.1 Geleneksel Türk Müziklerine İlişkin Türleri Ayırt Eder

Bilgi Basamağında Soru Örneği:

‘Şarkı’, ‘Türkü’ ve ‘Geleneksel’ kavramlarını tanımlayınız.

Kavrama Basamağında Soru Örneği:

Şarkı ve Türkü kavramlarının en temel farklılıklarını belirtiniz.

Uygulama Basamağında Soru Örneği:

Bildiğiniz şarkı ve türkülerden örnekleri sesinizle veya çalgınızla icra ediniz.

Analiz Basamağında Soru Örneği:

Atatürk’ün geleneksel müziklerimize ilişkin tutum ve görüşlerini analiz ediniz.

Sentez Basamağında Soru Örneği:

Geleneksel müziklerimizin yaşatılmasına ilişkin önerileriniz nelerdir?

Değerlendirme Basamağında Soru Örneği:

*Türkiye’de geleneksel müziklerimizin varlığını tehdit eden unsurlar sizce nelerdir?
Niçin?*

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yapılandırmacılık (Constructionism), Türkiye’deki temel eğitim aşamasının ders programlarında temele alınmış olan bir öğrenme yaklaşımıdır. Yapılandırmacılıkta söz konusu edilen ‘bilginin öğrenci tarafından yapılandırılması’ olgusunun temelinde, düşünme etkinliği vardır. Bireyin düşünmeye başlamasını sağlayan en etkili araç ‘soru’ kavramı ve bu kavram etrafında şekillenen ‘soru oluşturmak’, ‘soru sormak’, ‘soru sorulmak’ vd. eylemlerdir. Çünkü tüm düşünceler en az bir soruya odaklıdır. Günümüzde ‘soru sorma’, ‘soru-cevap’ ve ‘sorgulama temelli’ yöntem ve yaklaşımlar eğitimin merkez stratejileri olmuştur. Müzik eğitiminde bir çalgıyı çalıyor olmak, bir şarkıyı söylüyor olmak veya müzikal öğrenmeleri amaçlayan bir etkinliği yapıyor olmak, ‘yaparak öğrenme’, ‘aktivite temelli’ öğrenme veya ‘uygulamalı öğrenme’ kavramlarını yansıtıyor olsa da, tek başına böyle bir görüntü, öğrenmenin kesinlikle oluşacağını teminatı olmaz. Öğrenme için sorgulama, işbirliği grupları ve problem çözme gibi daha derin yaklaşımların bir arada işe koşulması gerekir. Bu yaklaşımlar içinde sorgulama temelli öğrenme, etkinlikler esnasında öğretmen ve öğrenci soruları ile çevrili bir müzikal çevreyi öngörür. Literatürdeki ‘Soru sorma’ ile ilgili ilkelerin belirlendiği

çalışmalar, yoğun şekilde öğretmen sorularına odaklı olsa da, arzu edilen yaklaşım, sorgulama işinin temelde öğrenci tarafından gerçekleştirilmesi ve öğretmenin de bu süreci etkin ve diri tutmaya çalışmasıdır. Öğretmenler, gerektiğinde kendi provokatif sorularını devreye sokarak sürecin sıkıştığı noktalarda öğrencileri soru oluşturmaya ve karşılıklı sorularla bilgilerini netleştirmeye ve genişletmeye çalışmalıdır.

Yaygınlıkla Bloom'un bilişsel alan taksonomisi ekseninde sınıflandırılan soruların düzeyleri; Yüksek Bilişsel Düzey ve Düşük Bilişsel Düzey olarak kabul edilmektedir. Taksonominin bilgi ve kavrama basamağındakiler; düşük bilişsel düzey soruları, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamağındakiler de yüksek bilişsel düzey soruları olarak değerlendirilir. Eğitim uygulamalarındaki sorular üzerine yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin daha çok ezbere dayanan 'bilgi' basamağındaki soruları kullandıkları, oysa taksonominin tüm aşamaları ile ilgili soruların sorulması gerektiği yönünde tespitler yapılmıştır. Müzik eğitimi alan öğrencilerle yapılan bir çalışmada özellikle yüksek bilişsel düzey sorularının öğrencilerin kritik, bağımsız ve yaratıcı müzik düşüncelerini geliştirdiği tespit edilmiştir.

Ders işlenişinde planlanan kazanım hangi öğrenme alanı ile ilgili olursa olsun, bu kazanımları gerçekleştirmeyi amaçlayan etkinlikler, özellikle yüksek bilişsel düzey soruları ile çevrili olmalıdır. Bu yaklaşım öğrenciyi yaptığı şeyle ilgili düşünmeye sevk ederken bu düşünme etkinliği ile desteklenmiş kazanımların; niteliği, niceliği ve kalıcılığı üst düzeyde gerçekleşecektir.

Kazanımın devinişsel veya duyuşsal alana dönük olması, o kazanımla ilgili yüksek bilişsel düzey sorularının sorulmasına engel değildir. Yani örneğin; 'Yurdumuzdaki müzik türlerinden örnekler seslendirir kazanımı', 'Dinleme-Söylenme-Çalma' öğrenme alanını, bir başka deyişle devinişsel alanla ilgili bir kazanımı hedeflese de; sadece şarkıyı söylemiş olmak, amaçlanan bilgi yapılandırması için yeterli olmaz. Çünkü 'şarkı söyleme' faaliyeti, etkin bir uğraşıya veya yaparak-yaşayarak öğrenme yaklaşımına işaret etse de, 'söylüyor' olmak, o söyleme faaliyetinde olması gereken arka planı ve onu çevrelemesi gereken müzikal bilgi birikimini göz ardı eder. Böyle bir yaklaşım ezberci eğitimin bir başka formunu yansıtır. Bu nedenle öğrencilerin, etkinlikleri sorularıyla desteklemeleri gerekmektedir.

Kaynakça

- Akpınar, E.,& Ergin, Ö. (2005). Yapılandırmacı Kuramda Fen Öğretmeninin Rolü. *İlköğretim- Online*, 4(2), 55- 64.
- Alkove, Linda D. - Mccarty, Betty Jo (1992), “Plain talk: Recognizing Positivism and Constructivism in Practice”, *Action in Teacher Education. (ATE)- Nonthematic. C.14, S.2, s.16-22.*
- Balcı, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Kişisel Yayın
- Brown, T. (2005). *Beyond constructivism: Exploring future learning paradigms*, Education Today, issue 2 of 2005, Aries Publishing Company, Thames, New Zealand.
- Bruner, J. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review* 31 (1): 21–32.
- Büyükalın, S. (2007). *Soru Sorma Sanatı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cemaloğlu, N. (2009). *Veri Toplama Teknikleri: Nicel- Nitel*, Tanrıoğen, A. (Edt.) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri İçinde*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Doğanay, A. (2006). *Eleştirel Düşünmenin Önemi, İçerik Türlerine Dayalı Öğretim* (Edt. Ali Şimşek), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gömlüksiz, Mehmet Nuri ve Elaldı, Şenel (2011)Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Yabancı Dil Öğretimi/ Foreign Language Teaching in the Context Of Constructivist Approach *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. ISSN:1308-2140 (Halil Erdoğan CENGİZ adına) Volume 6/2 Spring 2011, TURKEY. www.turkishstudies.net. Doi Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2418 p. 443-454.*
- Karakaya, İ. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Tanrıoğen, A. (Edt.) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri İçinde*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Kassner, K. (1998a). *Would Better Questions Enhance Music Learning?*, (Çev. Süleyman Tarman) *Music Educators Journal*, January 1998, Volume 84, No. 4, p.29-36,

- Kassner, K. (1998b). Improving Your IQ Intelligent Questioning, Music Educator Journal, Marc, Vol. 84, Issue 5, p.33
- Matthews, M. R. (1992). Old wine in new bottles: A problem with constructivist epistemology. University of Illinois Department of Educational Policy Studies web sitesindeki http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-Yearbook/92_docs/Matthews.htm adresinden 12.05.2003 tarihinde (Şimşek, 2004) tarafından ulaşıldı.
- M.E.B. (2006). İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı (1-8 Sınıflar), Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Morgan, N. Ve Saxton, J. (1994). Asking Better Questions, Ontario: Pembroke Publications,
- Paul, R.W. & Elder, L. (2001). Critical Thinking: Tools for taking charge of your learning and your life, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Scott, S. J. (2006). A Constructivist View of Music Education: Perspectives for Deep Learning, General Music Today 19 (2): 17–21.
- Scott, S. (2011). Contemplating a Constructivist Stance for Active Learning within Music Education, Arts Education Policy Review, 112:4, 191-198, London W1T 3JH, UK [Avaliable online at:<http://www.tandfonline.com/loi/vaep20>] Retrieved on October 09, 2013
- Semenderoğlu, Funda Ve Aydın, Halil (2014) Öğrencilerin Biyoteknoloji ve Genetik Mühendisliği Konularını Kavramsal Anlamalarına Yapılandırıcı Yaklaşımın Etkisi/ Effect of Constructivist Approach on Students' Conceptual Understanding of Biotechnology and Genetic Engineering Topics. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. ISSN:1308-2140 (Prof. Dr. Ahmet TOPALOĞLU Armağanı) Volume 9/8 Summer 2014, ANKARA TURKEY www.turkishstudies.net. Doi Number :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6634> p. 751-773.

- Soloway, E. (2003). Handheld Computing: Right Time, Right Place, Right İdea. Paper Delivered at the IEEE İnternational Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT). July 2003, Athens, Greece.
- Şimşek, N. (2004). Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretime Eleştirel Bir Bakış, Eğitim Bilimleri ve Uygulama 3, (5), 115-139. [Avaliable online at: http://www.ebuline.com/pdfs/5Sayi/ebu5_7.pdf.] Retrieved on Nowember 19, 2013
- Webster, P. (2011). Constructivism and Music Learning. In R. Colwell and P. Webster (Eds.) MENC Handbook of Research on Music Learning, Vol. 1, (35-83) New York, New York: Oxford University. [Avaliable online at: <http://pdf.medicine6.com/c/construction-of-music-learning-peter-webster-book-w909/>] Retrieved on October 08, 2013
- Yeşil, R. (2010). Tarih Eğitiminde Soru Sorma Temelli Öğrenme, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Agustus 2010, Sayfa 119-137 <http://musiced.nafme.org/about/quick-facts/> Retrieved on October 30, 2014